

Lasota Jan Kanty ps. "Kanty", "Przyzba" (1899 - 1950)

Urodzony 20 października 1899 roku w Borku Starym, syn Józefa i Marii z domu Gryzieckiej. Jego ojciec był nauczycielem i dbał o wykształcenie wszystkich swoich dzieci. Jan Kanty Lasota szkołę powszechną ukończył w Chmielniku koło Rzeszowa, a następnie został uczniem w CK Wyższym Gimnazjum nr 2 w Rzeszowie, by kontynuować naukę w CK Wyższym Gimnazjum im. Św. Anny w Krakowie, gdzie trafił w 1913 r. Już w trakcie nauki w gimnazjach brał udział w ćwiczeniach polowych razem z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół” i Związkiem Strzeleckim, a po przeprowadzce do Krakowa zaangażował się w harcerstwo i został druhem w I-szej Drużynie Skautowej im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie, co było kontynuacją jego zainteresowań harcerstwem jeszcze z pobytu w Rzeszowie. W lecie 1914 r. jako 15-latek pełnił służbę łącznikową na Oleandrach, a następnie przy tworzonych oddziałach 1. Pułku Legionów. Zauroczony atmosferą panującą w szeregach legionowych sfalszował swoją datę urodzin i dostał się w szeregi legionistów pod nazwiskiem Jan Gryziecki. Niestety już w styczniu ujawniono jego prawdziwą tożsamość oraz wiek, co skutkowało zwolnieniem z wojska. Przez kolejne dwa lata starał się na różne sposoby dostać się do walczących na Froncie Wschodnim Legionów. Ostatecznie nie udało mu się to i został 10 marca 1917 r. powołany do CK Armii jako poborowy z przydziałem do 17 Pułku Strzelców, których koszary znajdowały się na Woli Justowskiej. W trakcie służby został skierowany do Szkoły Oficerskiej Rezerwy w Raly, skąd urlopowany wrócił do Krakowa i zdał egzamin dojrzałości 20 grudnia 1917 r. w CK Wyższym Gimnazjum im. Św. Anny. Już wiosną następnego roku, po kursie dla młodych dowódców broni maszynowej w Trebinje w Hercegowinie, został skierowany w stopniu kaprała na Front Włoski, gdzie spędził kolejne miesiące służąc w 12. Pułku Strzelców ze składu 26. Dywizji Piechoty. Po wstrzymaniu walk na podstawie podpisanego rozejmu w Compiègne 11 listopada 1918 r. oraz po rozpadzie Austro-Węgier szybko znalazł się na terenie niepodległej Polski i 21 listopada wstąpił do Wojska Polskiego. Już w tym okresie czynnie wziął udział w walkach z Ukraińcami zagrażającym Lwowowi oraz w walkach z bolszewikami, służąc w pociągach pancernych „Piłsudczyk”, „Śmiały” i „Lis-Kula”. Już 1 czerwca 1919 r. został awansowany do stopnia podporucznika.

Tuż po zakończeniu działań wojennych 1918-1921 służył w wojskach kolejowych. W latach 1921 – 1923 studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od 1 lipca 1923 roku był w stopniu kapitana, służąc do 19 marca 1925 r. w wojskach piechoty, a następnie do końca 1931 r. w Korpusie Ochrony Pogranicza, m. in. w Batalionie „Czortków”, pełniąc funkcję zastępcy dowódcy. W służbie w KOP pozostawał do 20 lutego 1932 r., by następnie zostać

przeniesionym do 8 Pułku Piechoty Legionów w Lublinie. W trakcie służby w tej jednostce wznowił studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych, gdzie w 1936 r. uzyskał tytuł magistra prawa. Z dniem 19 marca 1937 r. został awansowany do stopnia majora i został mianowany komendantem Lubelskiego Okręgu Przysposobienia Wojskowego oraz Legii Akademickiej.

We wrześniu 1939 r. sformował w Jastkowie II batalion marszowy 93. Pułku Piechoty, wchodzący w skład 39. (rezerwowej) Dywizji Piechoty i bronił nim przeprawy przez Wisłę w Puławach oraz Kazimierzu Dolnym. Mjr Lasota został ranny w nogę w trakcie walk pod Cześnikami w dniach 21-22 września. Po wyjściu ze szpitala z końcem września 1939 r. przystąpił, jako jeden z założycieli, do konspiracji jako komendant Lubelskiego Okręgu Organizacji Orła Białego, następnie po pierwszej akcji scaleniowej, jako zastępca komendanta Okręgu Lublin ZWZ. Zagrożony aresztowaniem w grudniu 1939 roku został przeniesiony do Tarnowa, a następnie do Krakowa, gdzie służył jako szef II Oddziału Komendy Okręgu Krakowskiego, od wiosny 1940 r. do lipca 1941 roku jednocześnie zastępca szefa II Oddziału Komendy Obszaru, który odpowiadał za tzw. „wywiad ogólny”, a więc działania sabotażowe, wywiadowcze i kontrwywiadowcze, propagandowe. Po zmianach organizacyjnych w lecie 1941 r., wynikających z intensywnej infiltracji krakowskiego ZWZ w tym czasie przez Niemców, pozostał tylko odpowiedzialny za II Oddział Komendy Okręgu Krakowskiego. Ppłk. Lasota miał najbardziej pełną wiedzę na temat stanu kadrowego i militarnego Okręgu na wypadek realizacji planu powstania powszechnego, a następnie akcji „Burza”. Odpowiadał również za pracę wszystkich oddziałów i pozostających poza nimi wydziałów wraz z szefostwami. Opracowywał rozkazy, wytyczne i instrukcje, następnie przekazywał je do inspektoratów. Zapoznawał się ze wszelkimi raportami z terenu. W bezpośredniej dyspozycji posiadał radiostację – główną i zapasową. W lutym 1943 r. został awansowany do stopnia podpułkownika, a następnie w czerwcu 1943 r. został powołany na funkcję Szefa Sztabu Okręgu. Na tym stanowisku wytrwał, pomimo usilnych starań niemieckich służb w celu rozpracowania jego personaliów i pojmania go, do stycznia 1945 r., a więc do rozwiązania AK rozkazem gen. Leopolda Okulickiego ps. „Niedźwiadek”. W tym czasie Niemcy pojmali aż trzech komendantów Okręgu Krakowskiego AK. Co więcej, po aresztowaniu 20 października 1944 r. płk. Edwarda Godlewskiego „Gardy”, ppłk. Lasota był naturalnym zastępcą pojmanego komendanta, jednak gen. Okulicki wyznaczył rozkazem na następcę „Gardy” płk. Przemysława Nakonieczkoffa-Klukowskiego ps. „Kruk II”, wbrew obowiązującym regułom konspiracji i opinii Szefa Sztabu Naczelnego Wodza gen. Stanisława Kopańskiego. Rozkaz gen.

Okulickiego został podtrzymany, a „Przyzba” podporządkował się nowemu komendantowi Okręgu, „Krukowi II”. W tym czasie kluczowe pozostawały dwie kwestie – zabezpieczenie żołnierzy AK pozostających w lasach po akcji „Burza” pod okupacją niemiecką, a także zdekonspirowanych i zagrożonych internowaniami pod władzą sowiecką we wschodniej części Okręgu. Drugą kwestią pozostawały prace na strukturami i funkcjonowaniem organizacji „Nie” w Okręgu. Po serii zatrzymań oficerów komendy Okręgu AK, 18 kwietnia 1945 r. ppłk. Lasota został aresztowany przez NKWD i pomimo presji ze strony NKWD nie wydał rozkazów nakazujących ujawnienie żołnierzy AK, ani też wskazał sowieckim służbom swoich współpracowników. W trakcie pierwszych przesłuchań starano się zmusić go do współpracy, a następnie 23 maja 1945 r. został przetransportowany samolotem z Rakowic do Moskwy, gdzie był przetrzymywany w areszcie NKWD na Łubiance. Przez kolejne tygodnie był przesłuchiwany w sprawie współpracy AK z Niemcami, a następnie został powołany na świadka w trakcie „Procesu Szesnastu” w czerwcu 1945 r., jednak nie przyczynił się do potwierdzenia sowieckich zarzutów wobec Komendanta Głównego AK, gen. Leopolda Okulickiego i innych członków władz Polskiego Państwa Podziemnego. 12 listopada 1945 r. postanowieniem Specjalnej Rady przy NKWD ZSRS na podstawie art. 58-56 kk RFSRR (za udział w organizacji antysowieckiej i szpiegostwie) został uwięziony w Obozie Pracy Poprawczej na okres 8 lat. Ppłk. Był więziony w obozowym oddziale nr 2 Obozu „Stiepnój” MWD w rejonie Karagandy w Kazachskiej SRS, gdzie 18 maja 1950 r. zmarł. Decyzją Głównej Prokuratury Wojskowej Generalnej Prokuratury Federacji Rosyjskiej został zrehabilitowany 21 czerwca 2001 r. Był odznaczony Orderem Wojennym Virtuti Militari 5 klasy, Krzyżem Walecznych (po raz pierwszy i po raz drugi), Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Medalem Pamiątkowym „Za wojnę 1918-1921”, Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości oraz odznakami „Orlęta” i „Gwiazda Przemysła”.

W trakcie służby w KOP poślubił Michalinę Florek (1901-1986), której ojciec pracował na kolei. Ślub wzięli w 1926 r. Związek ten pozostawał bezdzietny, ale mieli na wychowaniu syna siostry Michaliny, Walerii, Jerzego Ernesta Jowanowicza. Michalina Lasota angażowała się w działalność koła kobiet przy 8. Pułku Piechoty Legionów w Lublinie, za co otrzymała Złoty Krzyż Zasługi. Po wojnie zamieszkała w Krakowie, gdzie pracowała w Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego „Chemobudowa”, jako pracownik techniczny w centrali telefonicznej. Została pochowana na Cmentarzu Rakowickim, gdzie znajduje się symboliczny grób ppłk. Jana Kantego Lasoty (kwatera L-69-13).